

T I E T E E L L I N E N E L Ä M Ä

CARL SCHMITTILLE muistomerkki?! Sauerlandissa sijaitsevan pienen Plettenbergin kaupungin tunnetuin mies on ollut tähän asti ilman muistomerkkiä, mutta ei enää kauan ilmoittaa *Frankfurter Allgemeine Zeitung* kokosivun jutussaan Carl Schmittistä ja hänen elämästään. (Puolet sivusta kuluu tosin valokuvaan, jossa Schmitt 90-vuotispäiviensä kunniaksi vuonna 1978 poseeraa viidenkymmenen kutsuvieraan keskellä – näiden joukossa muun muassa Ernst Jünger, Wernerin poika Nicolaus Sombart, Saksan perustuslakituomioistuimen tuomari Ernst-Wolfgang Böckenförde sekä monta muuta arvovaltaista henkilöä.) Schmittin vanhat ystävät ovat nimittäin päättäneet korjata asian ja Plettenbergin pormestari on jo antanut tukensa hankkeelle: natsi-juristillakin pitää olla muistomerkki! Ja miksei pitäisi? Olihan Schmitt (herra professori) plettenbergiläisten mielestä mitä miellyttävempi mies: ystävällinen herra, joka kyseli aina lasten kuulumisia ja kunnollinen vanhempi, jonka nähtiin usein leikkivän hippaa tytätärensä Animan kanssa: ”Tunnenhan minä herra Schmittin, siinäpä vasta herttainen pappa”, niin kuin eräskin kaupunkilainen oli kysyttäessä sanonut. *Allgemeine Zeitung* muistaa toki Schmittin pimeänkin puolen, mutta se ei ole enää olennaista: olennaisempaa on, että hän oli mukava mies ja että Schmittin kotitalon, jonka hän maailmansodan jälkeisen sisäisen pakolaisuutensa aikana nimesi Machiavellia mukaillen San Cascianoksi, oven yläpuolella on edelleenkin kirjoitus *kai nomos egno*, joka vapaasti suomennettuna kuuluu ”ja hän tuntee lain”. Oli Schmittillä toisinaan kuu-

lemma vaikeaaakin Plettenbergissä, *Zeitung* ilmoittaa. Etenkään sosiaalidemokraattiset pormestarit eivät oikein pitäneet hänestä, minkä takia hän ei kuolemansa jälkeen sukulaistensa pyynnöistä huolimatta saanut nimellään varustettua katuja Plettenbergiin. Muistomerkin hän nyt kuitenkin saa, joten kaikki schmittiläiset saavat vihdoinkin itselleen oman pyhiinvaelluskohteensa.

ARMOITETTU patafysiikka ja nykykulttuurin ironisten pastissien mestari sosiologi Jean Baudrillard kuoli maaliskuun 6. päivä 77-vuotiaana ”pitkän sairauden murtamana” – reaalisen mykkää ironiaa lienee se, että teoreetikko, joka vertasi jälkimodernille kulttuurille ominaista simulaatiota kernaasti syöpään, menehtyi itse mitä ilmeisimmin juuri tähän sairauteen.

Baudrillard oli koulutukseltaan germanisti ja ehti uransa aikana ranskantaa muun muassa Brechtä ja Marxia. Jo kouluaikoinaan hän törmäsi kertomansa mukaan Alfred Jarryn patafysiikasta innostuneeseen filosofian opettajaan, joka vei häneltä liiallisen kunnioituksen ”filosofiseen tekosyvällisyyteen”. Opetettuaan 1960-luvun alkuvuosina saksaa omien sanojensa mukaan ”vailla suurempaa innostusta”, hän heittäytyi Guy Debordin ja situationistien innoittamana sosiologiaan, jota ryhtyi opettamaan vuonna 1966 Pariisissa – Nanterren yliopistossa. ”Ottain huomioon tutkintoni valinnanvaraa ei juuri ollut. Vuonna 1965 sosiologia oli ainoa avoin oppiaine. Aluksi minun oli opetettava itse sitä mukaa, kun opetin”, hän kertoi myöhemmin eräässä haastattelussa.

Baudrillardin ensimmäiset

kirjat *Le système des objets* (1968), *La société de consommation* (1970) ja *Pour une critique de l'économie politique du signe* (1972) ovatkin ennen muuta kulutusyhteiskunnan semiologista ja sosiologista kritiikkiä. Alun perin marxilaisuudesta ja psykoanalyysistä vaikutteensa ammentanut teoreetikko päätyi kuitenkin varsin nopeasti teoreettiseen isänmurhaan: teoksessa *Le miroir de la production* (1975) kyytiä sai marxilainen tuotantofiksaatio ja ”käyttöarvojen metafysiikka”, seuraavana vuonna ilmestyneessä teoksessa *L'échange symbolique et la mort* (joka on varmasti Baudrillardin teoreettisesti kunnianhimoisin ja myös hienoin teos) tuomiolle joutuvat Freudin ohella myös monet ranskalaisen sosiologian tunnetuimmat nimet Claude Lévi-Straussista Georges Bataillen (siinä sivussa Baudrillard ehättää listimään myös Jacques Lacanin ja Ferdinand de Saussuren).

Kuolleiden ohella Baudrillard ei säästellyt myöskään aikalaisia: vuonna 1976 ilmestyneessä pikku kirjassaan *Oublier Foucault* hän syytti tuohon aikaan jo kansainväliseksi megatähdiksi kohonnutta Michel Foucaultia vallan metafysiikasta ja kehotti suoraan lukijoitaan unohtamaan tämän. (Huhut kertovat, että kun Foucaultilta itseltään tiedusteltiin eräässä haastattelussa, mitä mieltä hän oli sosiologi Jean Baudrillardin kehoituksesta ”unohtaa Foucault”, hän kuittasi kritiikin kysymällä haastattelijalta lakonisesti: ”Kuka on Baudrillard?”)

Vähitellen Baudrillardista tuli kuitenkin Baudrillard, Ranskan intellektuaalisen maailman kynnikko, joka kaihtoi kuppikuntaisuuksia eikä koskaan niittänyt varsinaista akateemista mainetta (tämä tietoinen

marginaalisuus ajoi hänet tosin välillä elämään varsin vaatimat-
tomissakin olosuhteissa Parii-
sin XIII kaupunginosassa). Ru-
nollisen ja ironisen tyyliensä
ohella Baudrillard tuli tun-
netuksi siitä, että hän julisti lä-
hes joka vuosi jonkin asian ka-
donneen: 1970-luvun lopulla
katosivat vuoroon sosiologia,
poliittinen vasemmisto, todellisu-
us, kritiikki, rakkaus, taide
ja politiikka, 1980-luvulla aina-
kin historia ja diabolinen paha.
Baudrillard itse ei ollut millän-
säkään suorittamastaan joukko-
teurastuksesta, koska kaikki
nämä kadonneet asiat kokivat
hänen mukaansa uuden ylös-
nousemuksen “simulakrumei-
na”: itse asiassa mitä tiuhemmin
jonkin asian “välttämättömyyt-
tä” julistetaan, mitä enemmän
siitä vaahdotaan ja lyödään
rumpua, sitä varmempia voime-
me Baudrillardin mukaan olla,
että kyseinen asia on *todelli-
suudessa* kadonnut jo aikaa sit-
ten – jäljellä on vain simulaatio,
yhden tekevästi toisillaan
korvautuvien merkkien tyhjä
lumo.

Kadottamistempunsa ohella
Baudrillardilla oli takataskusaan
myös kumoamistempu: hänen
bravuurinaan oli väittää,
ettei jotakin valtaisan mediako-
hun aikaansaanutta asiaa ollut
laisinkaan tapahtunut. Kuuluisin
ja herkimpiin seluihin syvimmät
haavat tehnyt esimerkiksi
lienee Persianlahden sota
("La guerre de Golf n'a pas eu
lieu", "Persianlahden sotaa ei
käyty"). Tämä provosoivuudessaan
hymyilyttävä väite on kuitenkin
täysin linjassa Baudrillardin
simulaatioteorian kanssa: sota
oli loppuun asti TV-ruuduillemme
ohjelmoitu ja CNN:n reportterien
puhki analysoima spektaakkeli
jo ennen kuin ensimmäinenkään
pommikone oli ehtinyt irrota
lentotukialuksen pinnasta. Suhteessa

tähän salamannopeaan ilmene-
miseen reaalin on aina aut-
tamatta myöhässä. Juuri tätä on
simulaatio.

Teoreettisessa mielessä Baud-
rillard ajoi itsensä varsin tietoi-
sesti paitsioon jo 1970-luvulla,
sillä hän sovelsi johdonmukai-
sesti simulaatiohypoteesiaan
myös omaan teoriaansa. Häntä
onkin luonnehdittu "outojen
tapahtumien" sosiologiksi –
tällaisten tapahtumien vangit-
semiseksi teoriasta itsestään on
tehtävä "täydellinen rikos, outo
attraktori" tai vaihtoehtoisesti
teoreettista väkivaltaa, terroris-
mia. Hän kutsuikin itseään mie-
luusti "suureksi simulaattoriksi",
"irrationaaliseksi intellektuelliksi"
(*intellectuel dégagé* Sartren
"sitoutuneen intellektuellin"
parodiana) ja "mukavuudenhalu-
iseksi ekstremistiksi". Viime
vuosina Baudrillard kunnostautui
myös kaunokirjailijana viisio-
saisella muistelmasarjallaan
Cool mémoires sekä kansain-
välistäkin tunnustusta niittä-
neenä valokuvaajana. "Kirjoituk-
sillani on jatkuvasti yhä
vähemmän mahdollisuuksia
tulla ymmärretyksi, mutta se
on minun ongelmani. Toimin
haasteen logiikassa."

Olipa Baudrillardin väitteistä
mitä mieltä hyvänsä, ne eivät
koskaan jättäneet kylmäksi.
Nykykulttuurin ilmiöiden ironi-
sena kommentaattorina hänen
tarkkanäköisyytensä oli ver-
taansa vailla. Pieni peruna-
nenäinen miekkonen, jota ystä-
vät luonnehtivat maailman kil-
teimmäksi, uteliaimmaksi, avu-
liaimmaksi ja elämänhalui-
simmaksi ihmiseksi, joutui
lopulta kohtaamaan sen ai-
noan asian, johon simulaatio
ei pysty. Reaalista on se, mikä
ei palaa.

TOINENKIN valitettava kuole-
mantapaus on sattunut Rans-
kassa. Philippe Lacoue-Labar-

he, syntynyt 1940 Toursissa,
kuoli Pariisissa 28.1.2007. Hän
oli filosofi, jonka hienostu-
nutta, tarkkaa ja vaikeaa työtä
luonnehtii ehkä parhaiten sana
dekonstruktio, vaikkei hän itse
sitä käyttänytkään. Kuten ys-
tävänsä Jacques Derrida, hän
myös pani käytäntöön tarkas-
telemansa filosofian subjektin
vetäytymisen ja hajoamisen,
jotka olivat tulleet filosofian
keskiöön vähintään Nietzsche-
stä ja psykoanalyyseista lähtien.
Toisin kuin Derrida, hän ei et-
siytynyt niinkään filosofian
marginaaleihin kuin sen kes-
kukseen, etenkin mimesiksen
käsitteeseen, josta tuli hänen
teoreetisen työnsä polttopiste.
Hän näytti kuinka mimesis
horjuttaa paitsi subjektia myös
ajatuksia representaatiosta,
esityksestä, ideasta, totuudesta
ja jopa olemisesta. Subjektin
mimeettisestä hajaantumises-
tä sekä kaikkien subjektin esi-
tysten mimeettisestä elemen-
tistä kertovat ennen kaikkea
hänen tärkeät kirjansa *Le Su-
jet de la philosophie* (1979)
ja *L'imitation des modernes*
(1986). Psykoanalyysin mer-
kitys tässä työssä näkyy ete-
nin yhdessä Jean-Luc Nancy-
n kanssa kirjoitetussa Lacan-tul-
kinnassa *Le titre de la lettre*
(Galilée 1973) sekä suomek-
sikin ilmestyneessä tutkielmas-
sa *Etiikasta. Lacan ja Antigone*
(Loki, 1993). Lacoue-Labarthe
teki elämäntyönsä Stras-
bourgin yliopistossa, jossa
hän työskenteli ystävänsä Jean-
Luc Nancy'n kanssa. Molemmat
tulivat tunnetuiksi alun perin
nimenomaan työparina, Stras-
bourgin kouluna, joka yhtäältä
pureutti dekonstruktion
historiallisiin perusteisiin ja
toisaalta antoi suuntaukselle
jo varhain poliittisen sä-
vyn. Tämän työn alkusäyksenä
oli "tapaus Heideggerin"
aiheuttama shokki: kuinka

niin vakuuttava ajattelija saattoi sitoutua natsismiin (ja millä lailla, miksi, kuinka kauan)? Eräissä Nancy'n kanssa kirjoittamissaan töissä (muun muassa suomeksikin käännetty *Natsimyytti*, L'Aube 1991, Tutkijaliitto 2001) ja etenkin kirjassaan *La Fiction du politique* (Bourgeois 1987) Lacoue-Labarthe tarkastelee Heideggerin arkkifasismia. Samaa aihetta käsittelee myös hänen suomennettu artikkelinsa "Transsendenssi päättyy politiikkaan" (teoksessa *Heidegger, ristiritujen filosofi*, Gaudeamus 1998). Hän on myös analysoinut tämän ajatuksen juuria kansallis-estetismissä, joka muodostaa yhden ratkaisun saksalaisen romantiikan myötä esiin tulleisiin ongelmiin. Saksalaiseen romantiikkaan hän paneutuu monitahoisemmin Nancy'n kanssa kirjoitetussa teoksessa *L'absolu littéraire* (Seuil 1978), jonka tematiikkaan liittyy myös suomennettu artikkeli "Kirjallisuuden keskenme-

no" (*Nuori voima* 4 / 1997). Taiteen, politiikan ja filosofian konfliktuaalisiin suhteisiin liittyvät myös *Musica ficta (figures de Wagner)* (1991) Rousseau'n roolia idealismin traditiossa luotaava *La poétique de l'histoire* (Galilée 2000) sekä Heideggerin Hölderlin-tulkintaa kritisoiva *Heidegger, La politique du poème*, (Galilée 2002). Lacoue-Labarthe kysymys mimesiksestä liittyi olennaisesti kysymykseen teatterista, tragediasta. Teatteria hän paitsi analysoi myös teki: hän muun muassa käänsi Hölderlinin Sofokles-käännökset *Antigoneen ja Tyranni Oidipuksen* ja osallistui niiden näyttämöllepanoon. Hänen teatterinfilosofiaansa voi tutustua suomeksikin kirjaan *Hölderlin, Huomautuksia Sofokleen kääntämisestä* (Loki-kirjat 2001) liitetyn Lacoue-Labarthen artikkelin "Hölderlinin teatteri" ansiosta. Intiimeimmällä tasolla Lacoue-Labarthe oli runoilija. Tämä näky paitsi hä-

nen äärimmäisen punnitussa tyyliissään, jossa filosofia ei saa rikkoo prosodiaa, myös runoissa, joita hän kirjoitti ennen tulemistaan filosofiksi sekä tuotteliaimman filosofisen kautensa ohessa (vasta 2006 julkaistut vuodelta 1968 peräisin olevat proosarunot kokoelmassa *L'Allégorie* sekä vuonna 2000 julkaistu *Phrase*). Lacoue-Labarthen työ on herättänyt poikkeuksellisen paljon kiinnostusta Suomessa. Syyinä tähän ovat hänen selkeät tulkintansa saksalaisen ajattelutradition ja ranskalaisen dekonstruktion yhtymäkohdista, toisaalta hänen problematiikkansa aatehistoriallinen läheisyys. Hän vieraili Suomessa jo vuonna 1993, ja kuten edeltä käy ilmi, hänen töitään on käännetty suomeksi suhteellisen paljon: englanniksi hänen pääteoksensa ovat toki olleet saatavilla jo pitkään. Syksyllä järjestetään Helsingissä kollokvio hänen töidensä ympäriltä.